

Plukovník ing. František Heřman

Charakter Soudobé Války

V článku se chci zabývat otázkami charakteru soudobé války a možných způsobech jejího rozpoutání.

V poslední době se čas od času objevují různé materiály a rozbory k této problematice. Může se proto zdát, že bude zbytečné o těchto otázkách znovu psát. Avšak hluboká analýza a pochopení charakteru soudobé války, která může být socialistickým zemím vnucena, je nezbytnou podmínkou úspěšné činnosti velitelských kádrů všech stupňů. Je proto vhodné se k ní periodicky vracet z toho důvodu, že se názory na charakter soudobé války a na možné způsoby jejího rozpoutání vyvíjejí především v závislosti na sociálně politických a vojensko-technických podmínkách.

Musíme proto nepřetržitě zkoumat směr vývoje. Sama historie dokazuje, k jakým nedozírným následkům mohou vést nesprávné názory a závěry v tomto směru. Jako jeden z velmi názorných příkladů z historie uvádím případ Francie, která ve svých vojenských teoretických názorech ztrnule ulpěla na představě poziční války z doby první světové války. Jejím výrazem bylo budování Maginotovy linie, avšak hitlerovské Německo vybudovalo svou armádu na principech pohybové války. Výsledek střetnutí je všeobecně znám.

Podívejme se proto krátce, jaký charakter může mít příští možná válka z hlediska sociálně politického. Rozpoutá-li nepřítel válku proti SSSR a ostatním socialistickým zemím, bude v ní sledovat především rozhodné politické a vojenské cíle, směřující až k úplnému zničení protivníka. Válka ze strany socialistických zemí bude za všech okolností válkou spravedlivou, válkou, v níž půjde o konečnou likvidaci odumírající světové kapitalistické soustavy

a o konečné vítězství pokrokového socialistického společenského řádu. V tomto smyslu platí i pro současnou epochu Leninova verze, že válka je pokračováním politiky jinými, tj. násilnými prostředky a umožňuje nám v celé hloubce odhalit sociálně politickou podstatu soudobých válek.

Nás však budou zajímat zejména vojenskotechnická hlediska, která mají vliv nejen na celkový charakter soudobé války a možnosti jejího rozpoutání, ale i na charakter přípravy a vedení soudobých operací. Z těchto hledisek se charakteristika příští možné války vyvíjí v souvislosti s rozmístěním sil na předpokládaných válčističích, v závislosti na výrobě, technickém vybavení armád a poměru sil pravděpodobných protivníků. Všechny tyto faktory je třeba vidět ve vzájemné souvislosti a v neustálém pohybu.

Tak např. nerovnoměrnost ekonomického rozvoje kapitalistických zemí vedla k některým změnám v rozložení politických a vojenských sil uvnitř samotné kapitalistické soustavy. USA sice zůstaly hlavní oporou světového imperialismu, ale takové země jako NSR, Japonsko a Francie se znovu snaží vydobýt si zpět své dřívější ekonomické i politické pozice. Zejména NSR zvýšila po válce prudce svůj vojenský ekonomický potenciál a dnes můžeme říci, že disponuje po USA nejmocnější pozemní armádou paktu NATO. Francie sice vystoupila z vojenské organizace paktu NATO, ale nezrušila své členství v tomto svazku. Na východě Japonsko obnovilo svůj zbrojní průmysl a řeší opatření k vytvoření vlastních národních ozbrojených sil.

Mění se i poměr sil mezi zeměmi kapitalistického tábora a zeměmi socialistického společenství ve prospěch pokrokových sil, prohlubuje se světový revoluční proces a zesiluje se národně osvobozené hnutí. To vše můžeme charakterizovat jako neustálé zesilování a rozšiřování fronty protiimperialistického boje.

Na charakter příští možné války mají dále značný vliv změny v technickém vybavení ozbrojených sil. V současném období jde především o rychlý rozvoj mezikontinentálních jaderných prostředků, které se vyznačují vysokou účinností, bojovou pohotovostí a velkou odolností. Zde je třeba vidět především jadernou sílu SSSR a USA, které budou mít rozhodující vliv na charakter a způsoby vedení příští možné jaderné války, bude-li imperialismus rozpoután. Je sice známo, že některé další státy mají též jaderné zbraně, především Velká Británie, Francie a Čína, avšak jejich současný jaderný potenciál není ještě tak veliký, aby mohl rozhodujícím způsobem ovlivnit charakter soudobé války, tím méně její průběh nebo výsledek.

NSR, Itálie a Japonsko má rovněž určité potenciální možnosti vytvoření národních jaderných sil, avšak k vývoji, výrobě a vytvoření potřebných zásob jaderné munice a jejich nosičů potřebují ještě mnoho let, i za podmínek využití již hotových technologických postupů.

Můžeme tedy konstatovat, že jaderný potenciál SSSR a USA je rozhodujícím faktorem pro určení charakteru soudobé války. Je totiž známo, že zásoby jaderné munice a nosičů obou velmocí jsou takové, že v případě jejich použití stačí teoreticky ke zničení veškerého života na naší planetě. Jejich použití bude však nebezpečné nejen pro napadeného, ale i pro agresora, protože

vytvořením trvalého pásma radioaktivního zamoření atmosféry bude ohroženo lidstvo ve všech oblastech naší planety. Přitom by byly nejvíce postiženy takové státy, které mají vysokou koncentraci obyvatelstva i průmyslu v poměrně malém počtu velkých oblastí a měst. Jde především o USA, Velkou Británii a NSR.

Vojeňští teoretikové USA hodnotí toto nebezpečí celkem reálně. Např. bývalý ministr obrany USA McNamara hodnotil kdysi možné ztráty amerického obyvatelstva v rozmezí 60—80 miliónů lidí a později ještě tento počet zvýšil na 100 miliónů. V roce 1964 byly pravděpodobné ztráty na obyvatelstvu USA odhadovány již na 135 miliónů a v roce 1966 ve zprávě senátní komise amerického kongresu McNamara poprvé prohlásil, že Amerika může být kdykoli zcela zničena.

Obdobně může podle teoretických výpočtů západních vojenských teoretiků v důsledku jaderných úderů SSSR na objekty v Evropě zahynout v prvních hodinách války v hlavních evropských kapitalistických státech až 80 miliónů lidí a může být vyřazeno asi 80 % vojenského průmyslového potenciálu těchto států.

Tyto závěry přinutily politické a vojenské vedení USA i NATO přehodnotit původní strategické koncepce a hledat cesty, které by jim umožnily řešit jejich vojenské politické cíle bez rizika jaderného zničení vlastní země. Jsou si totiž dobře vědomi toho, že nejsou s to zmařit, nebo podstatně oslabit jaderný úder SSSR nejen na Evropu, ale i na vlastní kontinent. Výsledkem těchto závěrů je proto nová vojenská strategická koncepce pružné, odstupňované reakce s použitím klasických i jaderných zbraní podle stupně ohrožení. Tuto koncepci se USA snaží všemožně vnutit svým spojencům ve vojenských blocích.

Analogicky se vyvíjely názory na charakter soudobé války i u nás. Zatímco dříve jsme předpokládali, že jakýkoli ozbrojený konflikt mezi kapitalistickými státy a státy Varšavské smlouvy přeroste ve všeobecnou jadernou válku, dnes víme, že tento proces není nevyhnutelný a osudově neodvratný. I když nebezpečí vzniku takové války je krajně vysoké a jeho pravděpodobnost nelze vyloučit, existuje v současné době řada důvodů pro to, že bojující strany nemusí za všech okolností použít veškerý svůj jaderný potenciál. Bude to však krajně nevýhodné právě pro našeho předpokládaného nepřítele. Proto jestliže Spojené státy samy nerozpoutají jadernou válku, nemusíme mít obavy, že by ji rozpoutaly státy socialistického společenství. Jinak řečeno — Spojené státy stojí dnes před těžko řešitelným dilema — buď rozpoutat jadernou válku a riskovat zničení nejen protivníka, ale i sebe sama, nebo vést válku jen klasickými prostředky ničení bez jakékoli reálné naděje na konečný úspěch.

Pro nás z toho vyplývají dvě základní alternativy charakteru příští možné války. Buď půjde o všeobecnou jadernou válku, ve které mohou být použity všechny druhy jaderných zbraní, nebo o válku bezjadernou, vedenou pouze klasickými prostředky ničení. Obě alternativy se budou zásadně lišit mohutností použitých prostředků ničení, rozsahem, intenzitou a délkou válečné činnosti, strategickými úkoly, způsoby dosažení vojenských politických cílů.

pravděpodobnými důsledky, podmínkami fungování ekonomiky a celou řadou dalších otázek.

O charakteru válek bylo již napsáno mnoho. Omezím se proto jen na několik základních charakteristik. Všeobecná jaderná válka může být zahájena různým způsobem. Buď nenadále anebo po předchozím stupňovaném mezinárodním napětí. Co do prostředků může být použito hned od počátku všech jaderných zbraní, které jsou k dispozici, nebo jen jejich omezené části s dalším přechodem na použití všech těchto zbraní. Může však být zahájena jen klasickými prostředky ničení s dalším náhlým nebo postupným přechodem na použití jaderných zbraní.

Při omezeném použití jaderných zbraní budou obě bojující strany sledovat nejrozhodnější cíle. Válka proto nabude okamžitě globálního charakteru a postihne v té či oné míře i neutrální státy, mimo jiné i v důsledku radioaktivního spadu, který dříve, či později dopadne na jejich území. Tato válka bude charakterizována obrovskými ztrátami a prakticky úplným přerušáním výroby, zejména válečného materiálu.

Bude-li tato válka zahájena nenadále, může to mít pro nepřipraveného protivníka nedozírné následky. Např. Američané odhadují, že v případě jakéhokoliv opoždění při odpálení jejich strategických raket, mohou ztráty na obyvatelstvu USA vzrůst o 30—35 %. Z toho vyplývá nutnost nepřetržitě sledovat a včas odhalit přípravy nepřítele k napadení, udržovat nepřetržitou vysokou bojovou pohotovost a řešit účinný systém rychlého varování. Výpočty ukazují, že po odpálení mezikontinentálních strategických raket nepřítele je k dispozici v nejlepší případě jen 20 až 30 minut. Za tuto dobu je třeba varovat ozbrojené síly a uskutečnit příslušná odvetná opatření.

V jaderné válce budou všechny hlavní strategické úkoly řešit jaderné zbraně a to nikoli postupně, ale současně. Rozhodující úlohu při plnění těchto úkolů má první úder strategických jaderných sil, v jehož průběhu se předpokládá použít větší část nejmohutnější jaderné munice. Předpokládáme, že hlavní zásoby strategických jaderných zbraní budou použity již v prvních dnech všeobecné jaderné války. Např. Američané předpokládají, že během prvních 5—7 dnů války použijí 73 % svých jaderných náloží, které jsou vyčleněny pro letectvo a válečné námořnictvo USA. Ostatních 27 % předpokládají použít v průběhu dalších 20—25 dnů války. Z toho vyplývá i předpoklad rychlého průběhu všeobecné jaderné války.

Existence jaderných zbraní strategického dosahu si vyžádala nové formy strategické činnosti ozbrojených sil. Sovětská vojenská strategie za takové formy považuje činnost strategických jaderných sil ke zničení nepřítele na zaoceánských územích, strategické operace na válčištích, bojovou činnost vojsk protivzdušné obrany státu k odražení úderů nepřítele ze vzdušného i kosmického prostoru a operace námořnictva na námořních válčištích.

V závislosti na možných způsobech rozpoutání války mohou strategické operace na válčištích zahrnovat celkem 3 období:

1. období vedení bojové činnosti bez použití jaderných zbraní,
2. období rozhodujícího použití jaderných zbraní,
3. období závěrečné činnosti.

Nemůžeme však vyloučit, že některé z těchto období strategická operace na válčišti vůbec mít nebude. Např. bude-li válka od samého počátku vedena s použitím jaderných zbraní, vstoupí strategická operace na válčišti hned od začátku do 2. období (rozhodujícího použití JZ), které může i nemusí přejít v období závěrečné činnosti. To bude záležet na výsledku rozhodujícího použití JZ a na schopnosti jedné z válčících stran vést dále válku. V souvislosti s tím se termín „počáteční období války“ pokládá za překonaný a v současné době se již nepoužívá.

Válka zahájená s použitím klasických zbraní a pak s přechodem na válku jadernou je podmíněna řadou objektivních příčin politického nebo vojenského charakteru. Hlavní příčiny tkví ve snaze většiny zemí NATO oddálit překročení tzv. „jaderného prahu“ a vyhnout se zasažení vlastního území. Můžeme předpokládat, že se nepřítel bude snažit (pokud mu to bude možné) udržet válečnou činnost v rámci bezjaderné války a že jen v případě nebezpečí zničení svých ozbrojených sil se uchýlí k použití jaderných zbraní. Stanovit, kdy k tomu dojde, je velmi obtížné. Nemůžeme vyloučit, že k tomu dojde již za několik hodin po zahájení války, nebo za několik dní, či ještě později.

K použití jaderných zbraní může nepřítel (jak jsem již uvedl) přejít náhle všemi prostředky, nebo postupně — nejprve odstupňovaným použitím taktických a nakonec strategických jaderných zbraní. Může se však stát i to, že strategické jaderné síly použije dříve, než taktické a operačně taktické. V tomto směru jsou možné různé varianty, které budou záviset na konkrétní situaci a které budou vyžadovat z naší strany pružná a hlavně včasná protiopatření. K tomu bude třeba zabezpečit stálou bojovou pohotovost všech prostředků jaderného napadení a včas určovat síly a prostředky potřebné k okamžitému zásahu v souladu s měnící se situací v průběhu boje.

Přechod na použití jaderných zbraní v této variantě zahájení války bude jedním z nejsložitějších opatření.

Bezjaderná klasická válka může vzniknout kdekoli — tedy i v Evropě. Může se omezit na prostor svého vzniku, ale může jako jistra způsobit i celosvětový válečný požár. Zejména v Evropě můžeme těžko počítat s omezeným válečným konfliktem.

Charakteristické pro vznik této války bude nejpravděpodobněji předchozí narůstání politického napětí, spojené s vojenskými přípravami. Proto je nutné počítat s širokými mobilizačními opatřeními a strategickým rozvinováním ozbrojených sil na obou stranách a to jak v době narůstání politického napětí, tak i po zahájení války. Musíme počítat se značnými mobilizačními možnostmi potenciálního nepřítele, zejména u NSR. Je známo, že hitlerovské Německo postavilo na začátku války proti SSSR v prvním sledu 203 divizí a později byl tento počet ještě zvýšen. Musíme proto počítat s tím, že na válčišti budou přisunovány stále nové svazy a svazky. Současně budou uskutečňována i rozsáhlá opatření k obnovení a doplnění ztrát v oblasti materiální z předem vytvořených zásob a hromadným přisunem bojové techniky z výroby.

Z hlediska doby trvání bude zřejmě takováto válka delší, než válka s použitím jaderných zbraní. Vyplývá to z toho, že rozsah ztrát bude nepoměrně

menší a ekonomika silnějších států bude ve větší či menší míře stále schopna doplňovat ztráty bojové a jiné techniky.

Hlavním způsobem vedení bezjaderné války bude postupné ničení rozvinutých uskupení ozbrojených sil nepřítele se současným obsazováním jeho území. V operacích pozemních vojsk v bezjaderné válce bude mít velký význam vytvoření rozhodné převahy na zvolených směrech hlavních úderů.

Současně musíme brát v úvahu neustálé nebezpečí možného použití jaderných zbraní. V tom spočívá především nový rys charakteru staronové klasické bezjaderné války, který bude vyžadovat pečlivou volbu nejvhodnějšího uskupení vojsk a řešení příslušných opatření k udržení nepřetržité vysoké pohotovosti všech jaderných prostředků, abychom je mohli včas okamžitě použít.

Podle názorů sovětských vojenských teoretiků i v takové válce bude třeba podle konkrétní situace vést na jednotlivých směrech nebo válčistích operační a strategickou obranu.

K nejdůležitějším předpokladům úspěšného vedení bezjaderné války patří především rychlé zničení nepřátelského letectva v samém počátku války. K tomu bude třeba již v prvních dnech války vést na válčistích samostatné vzdušné operace za účasti několika leteckých armád frontů a svazků dálkového letectva. Při pečlivé přípravě a vedení těchto operací lze zdolat i silnějšího vzdušného nepřítele a vybojovat nadvládu ve vzduchu.

Z á v ě r e m chcí zdůraznit, že soudobá válka v závislosti na možnosti použití různých druhů zbraní, kterými soudobé armády disponují, může mít různý charakter i obsah a různé mohou být i způsoby jejího zahájení. To bude vyžadovat pružné plánování a pečlivou přípravu bojové činnosti tak, aby ozbrojené síly byly připraveny na kteroukoli z uvedených variant, z nichž nemůžeme předem žádnou absolutně vyloučit. Obecně řečeno je třeba ozbrojené síly připravovat k vedení jak jaderné války, která je nejničivější a z hlediska vedení nejsložitější, tak i k vedení klasické bezjaderné války, avšak s neustálou úhrozou možného použití pohotových jaderných zbraní v kteroukoli dobu.